

RINGMAJANDUSE
VÕIMEKUSE TÕSTMINE

KOHALIKU OMAVALITSUSE RINGMAJANDUSE TEEKAART KASTRE VALD

Seisuga 31.08.2023

Koostatud projekti tegevuse „Ringmajanduse võimekuse tõstmine kohalikes omavalitsustes” raames.

KESKKONNAAGENTUUR

TAL
TECH

KLIIMAMINISTEERIUM

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Kohaliku omavalitsuse ringmajanduse teekaart

VALD/LINN	KASTRE VALD
TEEKAARDI KOOSTAJAD	Karen Katri Voll (keskkonnaspetsialist)
TOIMETAJAD	Kristjan Piirimäe, Margit Kull
KOOSTAMISE PERIOOD	3. mai – 31. aug 2023

Käesolev teekaart on koostatud eesmärgiga näidata omavalitsuse ringmajanduslike tegevuste prioriteete, eelistusi, kitsaskohti, lahendusi, konkreetseid tegevusi ning potentsiaalset koostööd erinevate sidusgruppide või teiste omavalitsustega.

Teekaardis on kaetud järgmised keskkonnaga seotud teemavaldkonnad:

- keskkonnahoidlike riigihangete kasutamine KOV-is ja allasutustes;
- ringmajandusala teavitustegevus;
- jäätmemajanduse edendamine;
- keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamine;
- keskkonnajalajälje hindamine KOV-is ja allasutustes.

Teekaardis on kaetud järgmised äri- ja koostöömudelitega seotud teemad:

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine;
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine;
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel;
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil;
- uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine.

SISUKORD

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID	4
II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD	5
III KOOSTÖÖ	6
LISA 1. TARTU MAAKONNA RINGMAJANDUSE ARENDAMISE VÄLJAKUTSED.....	7
LISA 2. ARENGU INDIKAATORID.....	9

I EESMÄRGID JA PRIORITEEDID

Tartu maakonna ringmajanduse teekaardi peamiseks sihiks on jäätmetekke vähendamine ning taaskasutuse suurendamine Tartumaal. Võtmevaldkondadeks saavad ühisloome ja kogukonnad, taastuenergia, jätkusuutlik toidusüsteem, transport ja liikuvus, tööstus ja teenindus. Ringmajanduse teekaart valmib 2024. aastaks ja 2030. aastaks soovitakse Tartumaast teha ringmajanduse eestvedaja Lõuna-Eestis ning hea partner teistele ringmajanduspiirkondadele Eestis ja välismaal.

Keskkonnateemadest vajab kõige enam edendamist riigi poolt nõutava baastaseme saavutamine jäätmemajanduses. Selleks on tarvis saavutada, et vähemalt 50% jäätmeveo raames kogutud jäätmetest oleks võetud ringlusse.

OMAVALITSUSE KITSASKOHAD, MIDA VÕIKS LAHENDADA RINGMAJANDUSE ABIL

- suunata rohkem jäätmeid taaskasutusse
- kasutada materjale rohkem omavalitsuse piirides ära, sh taaskasutus, materjalide edasimüük, jagamine naabrile jne

KESKKONNATEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

- ringmajandusalane teavitustegevus
- jäätmemajanduse edendamine

ÄRIMUDELITE ARENDUSE JA KOOSTÖÖ TEEMAD, MIS VAJAVAD LÄHIAASTATEL ENIM EDENDAMIST

- kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine
- ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine
- koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel
- ringmajandust edendavate projektide soodustamine KOV territooriumil
- uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine

II RINGMAJANDUSE PARIMAD PRAKTIKAD

PARIMAD RINGMAJANDUSE PRAKTIKAD, MIDA OMAVALITSUS RAKENDAB

- Taaskasutuskeskuse buss on käinud tiheasumites.

KESKKONNAGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Jäätmemajanduse edendamine

Keskkonnajäljale hindamine KOVis ja allasutustes

ÄRI- JA KOOSTÖÖMUDELITEGA SEOTUD PARIMAD PRAKTIKAD, MIS PAKUVAD HUVI

Kohalike ressursside kestliku kasutamise soodustamine

- tööstussümbioos

Ringmajanduslike ärimudelite rakendamine/soodustamine

- praktiline ringmajanduse ärimudelite juhend ettevõtetele näidete ja käepäraste tööriistadega

Koostöövõimalused ringmajanduses erinevate sektorite ja KOV vahel

- ringmajandusürituste (temaatilised seminarid, laadad jm) korraldamine
- ringmajanduskeskused / parandustöökojad / uuskasutuskeskused
- koostöö lähivaldadega: ühine jäätmekava, energia- ja kliimakava, ringmajanduse kompetentsikeskus vms

Uuenduslike ringmajanduslike initsiatiivide algatamine

- ringmajanduse kompetentsikeskus (riiklik/piirkondlik/KOV-i piires)
- ringmajanduse kohalik või piirkondlik toetusmeede

III KOOSTÖÖ

RINGMAJANDUSE ALANE KOOSTÖÖ OMAVALITSUSE TERRITÓORIUMIL

- KOV annab loa ettevõttel toota taaskasutatud tooteid nt Baltoil soovib töötlemata hakata kasutatud saeketiõli ning teha sellest uuesti kasutatav biolahendusel õli

RINGMAJANDUSE ALANE MAAKONDLIK KOOSTÖÖ

- Tartu maakonna KOV-ide ühises ringmajanduse visioonis on kaks peamist geograafilist koostööpiirkonda: maakondlik koostöö ja Lõuna-Eesti regiooni koostöö

LISA 1. TARTU MAAKONNA RINGMAJANDUSE ARENDAMISE VÄLJAKUTSED

ANDMEKVALITEET KOV PÕHISES VAATES:

- Jäätmete käitlemist iseloomustavad statistilised andmed ei anna ringmajanduse kohta head ülevaadet kohaliku omavalitsuse ning maakondade lõikes. Näiteks puudub jäätmekäitlejatel kohustus anda KOV põhised infot jäätmete edasise töötlemise kohta mujale transportimisel. KOV-il puudub, niisiis, jäätmemajandusega seotud otsuste tegemiseks oma piirkonna põhine operatiivne info. Tulevikus oleks vaja jagada jäätmekäitlejate infosüsteemist andmeid jäätmete edasise töötlemise sihtotstarbe ja mahtude kohta KOV keskkonnatöötajatele. Selle saavutamiseks võiks KOV lisada info andmise nõuded jäätmehankesse ja -lepingusse, et tekitada võrdlusvõimalused. Praegusel ajal ongi juba algatatud reaalajamajanduse projekt, mis võib mõne aasta pärast KOV-i saadava jäätmeinfo kvaliteeti parandada.
- Paljud maakonna elanikud käivad tööl Tartu linnas ja saavad seal jäätmeid tasuta ära anda. See paisutab statistikas Tartu linna ja vähendab seda ümbritsevate valdade tekitatavate jäätmete mahte. Mõelda tuleks meetodite peale, mis võimaldaks seda kõrvalekallet mõõta ja arvestada juhtimisotsuste tegemisel. Võiks vaadelda statistikat maakonna tasandil, sest laiema piirkonna kokkuvõttes tekib informatiivsem andmestik, kus niisuguseid hälbeid on vähem.
- Praegune jäätmete andmekogumise süsteem on ehitatud riigi vajadustest lähtudes, mistõttu täpset omavalitsuse vaadet on sealt raske saada. Taaskasutuse ja ringlusse võtmise materjalide arvestuse osas on meetodikad kiirelt muutunud. Sellegipoolest on KOV-il keeruline hinnata konkreetseid mahte jäätmekäitluse eesmärkide täidetuse kontrolliks. Seetõttu oleks tarvis välja töötada ja juurutada parem jäätmete taaskasutusse ja ringlusse võtmise mõõtmise meetodika lisaks riigile ka KOV tasemel.

MUU ANDMEKVALITEETI PUUDUTAV:

- Jäätmete kogumise süsteemis on kohati erinevad hinnad ja tingimused. Elanikud võivad seetõttu jäätmeid suunata soodsamatesse kanalitesse, tekitades täiendavaid transpordivoogusid. Seetõttu tuleks leppida kokku ühtsed hinnad ja tingimused, mis võimaldaksid mh elanikel jäätmemajanduses hõlpsalt orienteeruda.
- Ringmajanduse tegelike mahtude kohta on info puudulik, näiteks parandamise mahtude kohta. Ringmajandus kui tegevusvaldkond on puudulikult statistikas kajastatud. Vajalik oleks leida koostöös huvipooltega ettevõtjaid võimalikult vähe koormav ja reaalselt töötav süsteem ringmajanduse tegevuste kajastamiseks. Üheks probleemiks on, et ringmajandust mõõdetakse jäätmekäitluslubade järgi, samas kui osadel taaskasutuse ettevõtetel niisugust luba praktikas pole. Näiteks Tartus toimib 521 töötajaga ja enam kui 54 milj eurose kvartalikäibega Foxway 100% ringmajanduse valdkonnas, kuid selliste ringmajandust eest vedavate ettevõtete käekäiku ametlik statistika ei pruugi näidata, kui neil puudub jäätmekäitluse luba.
- Maakonna statistikas ilmneb kummalisi hälbeid eri jäätmeliikide osas, kuna ettevõtete ja eraisikute jäätmeid jäätmearuandluse infosüsteemis (JATSi) ei eristata. Jäätmete mahtude alusel otsuste tegemiseks oleks hea omada võimalust vaadelda eraldi elanike jäätmete mahte. Seetõttu tuleks statistikavaadetes lisada võimalusel elanike ja ettevõtete jäätmete mahtude eristamise võimalus.

JÄÄTMETE LIIGITI KOGUMINE:

- Jäätmete liigiti kogumine algab kodust ja töökohalt, kus võib aga nappida sorteerimise alast teadlikkust, teadmist ja tehnilist lahendust. Teadlikkuse ja teadmise puudus põhjustab segaolmejäätmete suurt mahtu ja vähendab liigiti kogutud mahtu. Seetõttu tuleks luua elanikele selgemad sorteerimise juhendid ja leida lahendused, mis võimaldaksid jäätmeid mugavalt nii koguda kui ka ära viia. Valmistuda tuleb järjest detailsemaks sorteerimiseks. Seega, kodune jäätmeanumate süsteem peaks olema laiendatav. Tuleks hinnata ja motiveerida sorteerimist lisaks segaolmejäätmete kõrgemale hinnastamisele ka sorteerimise tunnustamisega.
- Eri jäätmeliikide kogumise eeskirjad ja värvikoodid on vastuolulised ja ühtlustamata. Olmejäätmete kogujal on raske oma olmejäätmeid õigesti sorteerida. Seetõttu tuleks leppida kokku ja rakendada riigi tasemel ühised standardid, et saavutaksime kergemini liigiti kogumise eesmärgi.
- Kompostimise sertifitseerimise lahendus vajab edendamist. Näiteks Aardlapalus kompostitakse praegusel ajal biojäätmeid, kuid tooted lähevad taaskasutustoiminguga R12 (eeltöötlus) alla, samas kui sisuliselt oleks õigem R30 (taaskasutustoiming).
- Korralikud ja väärtust omavad jäätmed lähevad kahjuks sageli koos väheväärtuslikega ümbertöötamiseks. Sellisel moel pole väärtusloome ringmajanduse olulise komponendina täielikult rakendatud. Jäätmejaamade juurde võiks rajada taaskasutuse keskused. Tallinna linn on seda juba teinud ning selle tulemusena asjade parandamise ja uuesti kasutusse andmise võimalus ja maht suureneb. Võiks suurendada ringlusse suunatavate toodete mahtu näiteks uuskasutuse bussiga nagu Nõo alevikus, mis teavitab ja kogub elanikelt kasutuskõlblikke esemeid.

LISA 2. ARENGU INDIKAATORID

1. JÄÄTMEAJANDUSE EDENDAMINE

1.1. Jäätmekava. Millisele lävendile vastab KOV-i kehtiv jäätmekava?

Eeskujulik - jäätmekavas on määratud eesmärgid ja tegevused, kuidas suurendada jäätmete ringlusse võtmist.

1.2. Jäätmehoolduseeskiri. Millisele lävendile vastab kehtiv jäätmehoolduseeskiri?

Eeskujulik - jäätmehoolduseeskirjas on sätestatud, et korraldatud jäätmeveo raames on liigiti kogumine (lisaks segaolmejäätmetele vanapaber, bio- ja suurjäätmed) kõigile jäätmevaldajatele kohustuslik.

1.3. Jäätmevaldaja register. Kas KOV-is on jäätmete tekkest ülevaate saamiseks kasutusel jäätmevaldaja register?

Edasijõudnu - veebipõhine register.

1.4. Koostöö taaskasutusorganisatsioonidega. Kas omavalitsusel on lepingud taaskasutusorganisatsioonidega saavutamaks pakendijäätmete kokku kogumise KOV territooriumilt?

Edasijõudnu - lepingud taaskasutusorganisatsioonidega on uuendatud/sõlmitud viimase viie aasta jooksul.

1.5. Jäätmete edasise käitlemise korraldamine. Kuivõrd KOV panustab jäätmete tekkimise vähendamisse ja vältimisse ning on läbi mõelnud, mis saab kogutud jäätmetest?

Baastase - on kehtestatud nõuded jäätmeveo raames kogutud jäätmete edasiseks käitlemiseks.

1.6. Pakendijäätmete liigiti kogumine. Milline on pakendijäätmete liigiti kogumise võrgustik?

Eeskujulik - on olemas pakendite kohtkogumine.

1.7. Korraldatud jäätmevedu. Kas KOV on taganud toimiva jäätmeveo sõlmides kontsessioonilepingu jäätmekäitlejaga?

Eeskujulik - korraldatud jäätmeveo raames kogutakse vähemalt järgmised jäätmed liigiti: segaolme-, paber-, bio-, pakendi- ning suurjäätmed.

1.8. Jäätmejaamade lahtiolekuaegade paindlikkus. Kuivõrd jäätmejaamades toimub jäätmete vastuvõtt?

Eeskujulik - vähemalt viiel päeval nädalas sh ühel puhkepäeval. Kokku vähemalt 40 tundi nädalas ja vähemalt 8 tundi ühel puhkepäeval.

1.9. Jäätmete liigiti vastuvõtt jäätmejaamades. Milliseid jäätmeliike jäätmejaamad liigiti vastu võtavad?

Baastase - Jäätmejaamad võtavad vastu järgmisi jäätmeliike: paber ja kartong, plastid, metallid, klaas, biolagunevad aia ja haljastusjäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastusjäätmed, pakendid, puit, tekstiil, suurjäätmed, probleemtoodete jäätmed ja ohtlikud jäätmed (Keskkonnaministri määrus "Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused", paragrahv 2 lõige 3).

1.10. Jäätmekorralduse info kodulehel. Kas elanikud on informeeritud jäätmehooldusteenuste sisust ja teenusepakkujatest?

Edasijõudnu - omavalitsuse veebilehel on leitav informatsioon jäätmeteket vältivate tegevuste kohta.

2. KOHALIKE RESSURSSIDE KESTLIKU KASUTAMISE SOODUSTAMINE

2.1. Taastuvenergiaalade planeerimine. Kas omavalitsuse üld- või eriplaneeringus on käsitletud taastuvenergiaalaid?

Baastase – omavalitsuse üld- või eriplaneeringu kavandamisel on eraldi käsitletud taastuvenergiaalaid.

3. RINGMAJANDUSALANE TEAVITUSTEGEVUS

3.1. Elanikkonna jäätmemajanduse alase teadlikkuse tõstmine. Kas KOV teavitab elanikke ringmajanduse põhimõtetest ja vajalikkusest?

Baastase – pakutakse jäätmehooldusalast nõustamist ja viiakse läbi teavitamist.